DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)
av den 27 september 1988*

I mål 189/87

har Bundesgerichtshof till domstolen gett in en begäran om förhandsavgörande enligt protokollet av den 3 juni 1971 om domstolens tolkning av konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, i det mål som pågår vid den nationella domstolen mellan

Athanasios Kalfelis, körsnär,

och

1) **Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co.**, för närvarande med firma HEMA, rörelsedrivande enkelt bolag med begränsat ansvar, kommanditbolag i likvidation,

2) **Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst International SA**, Luxemburg,

samt

3) prokurist **Ernst Markgraf**, c/o Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co., Frankfurt am Main.

Begäran avser tolkningen av artikel 5.3 och artikel 6.1 i konventionen av den 27 september 1968.

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden G. Bosco samt domarna U. Everling, Y. Galmot, R. Joliet och F. A. Schockweiler,

* Rättegångsspråk: tyska.

generaladvokat: M. Darmon,
justitiesekreterare: byrådirektören B. Pastor,

som beaktat yttrandena från

— Athanasios Kalfelis genom advokaten Harald Aderhold,

— den tyska regeringen genom Christof Böhmer, i egenskap av ombud,

— den italienska regeringen genom avvocato dello Stato Oscar Fiumara,

— den brittiska regeringen genom H. R. L. Purse, biträdd av M. C. L. Carpenter, båda i egenskap av ombud,

— den luxemburgska regeringen genom Yves Mersch, regeringens kommissarie vid börsen, i egenskap av ombud, biträdd av advokaten Nicolas Decker,

— Europeiska gemenskapernas kommission genom Jörn Pipkorn, rättstjänsten, biträdd av advokaten Wolf-Dietrich Krause-Ablass,

som beaktat förhandlingsrapporten och vad som framkommit vid den muntliga förhandlingen den 5 maj 1988 och

som hört generaladvokatens förslag till avgörande vid sammanträde den 15 juni 1988,

meddelar följande

dom

1 Genom beslut av den 27 april 1987, som kom in till domstolen den 16 juni 1987, har Bundesgerichtshof i enlighet med protokollet av den 3 juni 1971 om domstolens tolkning av konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (hädanefter konventionen) ställt två frågor angående tolkningen av artiklarna 5.3 och 6.1 i konventionen.

2 Frågorna har uppkommit inom ramen för en tvist mellan å ena sidan Athanasios Kalfelis och å andra sidan Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst och Co., med säte i Frankfurt am Main, Bankhaus Schröder, Münchmeyer,

Hengst International SA, dotterbolag till förstnämnda bank med säte i Luxemburg och slutligen Ernst Markgraf, prokurist vid förstnämnda bank.

3 Från mars 1980 till juli 1981 gjorde Athanasios Kalfelis kontant- och terminsaffärer på börsen med silvermetall med banken i Luxemburg via banken i Frankfurt och med sistnämnda banks prokurist som mellanhand. Kalfelis betalade med anledning av dessa affärer 344 868,52 tyska mark till banken i Luxemburg. Terminsaffärerna slutade med total förlust. Kalfelis talan går ut på att svarandena i egenskap av solidariskt ansvariga gäldenärer skall åläggas att till honom betala 463 019,08 tyska mark jämte ränta. Till stöd för sin talan åberopar han att det föreligger dels avtalsrättsligt ansvar på grund av att svarandena har åsidosatt sin upplysningsplikt, dels utomobligatoriskt skadeståndsansvar enligt § 823.2 i BGB (tyska civillagen) i förening med § 263 i StGB (tyska strafflagen) och § 826 i BGB, på grund av den skada han påstår sig ha lidit till följd av att svarandena handlat i strid mot god handelssed. Kalfelis grundar dessutom sin talan på att svarandena erhållit en obehörig vinst eftersom avtal om terminsaffärer på börsen, som t.ex. terminsaffärer med silvermetall, inte är bindande för parterna enligt tvingande bestämmelser i tysk rätt, varför han kan återkräva de belopp han erlagt som betalning.

4 Bankhaus Schröder, Münchmeyer, Hengst International SA har i samtliga instanser gjort gällande att de tyska domstolarna saknar behörighet att avgöra tvisten. Med anledning härav har Bundesgerichtshof beslutat att förklara målet vilande och ställa följande frågor till domstolen:

"1. a) Skall artikel 6.1 i Brysselkonventionen tolkas på så sätt att det måste föreligga samband mellan käromålen mot de olika svarandena?

b) Om fråga a) skall besvaras jakande, föreligger det då ett sådant samband mellan käromålen mot de olika svarandena som förutsätts för att artikel 6.1 skall kunna tillämpas, om käromålen sakligt och rättsligt stöder sig på väsentligen samma grund (ordinär processgemenskap), eller kan samband endast anses föreligga om en gemensam handläggning och dom är påkallad för att undvika risken att oförenliga domar meddelas som en följd av att käromålen prövas i olika rättegångar (till exempel då det är fråga om nödvändig processgemenskap)?

2. a) Skall begreppet "skadestånd utanför avtalsförhållanden" i artikel 5.3 i Brysselkonventionen tolkas autonomt i förhållande till konventionen eller skall det tolkas i enlighet med den lagstiftning som är tillämplig i det enskilda fallet (lex causae), vilken fastställs i enlighet med den internationella privaträttens regler av den domstol där talan anhängiggjorts?

b) Medför artikel 5.3 i Brysselkonventionen – för det fall en talan samtidigt grundas på utomobligatoriskt skadeståndsansvar, avtalsrättsligt ansvar och obehörig vinst – att behörigheten på grund av det inbördes sambandet utsträcks till att även omfatta de yrkanden som inte grundas på utomobligatoriskt skadeståndsansvar?"

5 För en utförligare redogörelse för omständigheterna, gemenskapslagstiftningen och de till domstolen ingivna yttrandena hänvisas till förhandlingsrapporten. Handlingarna i målet i dessa delar återges i det följande endast i den mån domstolens argumentation kräver det.

Den första frågan

6 Genom den första frågan begär Bundesgerichtshof i huvudsak besked om huruvida det för att artikel 6.1 i konventionen skall kunna tillämpas måste finnas ett samband mellan de käromål som en och samma sökande väckt mot olika svarande och om så är fallet, av vilken art detta samband skall vara.

7 I enlighet med artikel 2 i konventionen skall, om inte annat föreskrivs i denna konvention, talan mot den som har hemvist i en konventionsstat "väckas vid domstol i den staten, oberoende av i vilken stat han har medborgarskap". I konventionens avdelning II, avsnitt 2, återfinns emellertid "särskilda behörighetsregler", enligt vilka talan mot den som har sitt hemvist i en konventionsstat kan väckas i en annan konventionsstat. Bland de särskilda behörighetsreglerna återfinns regeln i artikel 6.1, enligt vilken talan kan väckas mot en person "om han är en av flera svarande, vid domstol där någon av svarandena har hemvist".

8 Det skall framhållas att den princip som uppställs i konventionen är att det är domstolarna i den stat där svaranden har sitt hemvist som är behöriga att pröva talan och att den behörighet som föreskrivs i artikel 6.1 utgör ett

undantag från denna princip. Härav följer att ett sådant undantag måste utformas på ett sådant sätt att inte själva principen kan ifrågasättas.

9 Så skulle kunna vara fallet om det stod en kärande fritt att väcka talan mot flera svarande endast i syfte att en av dessa svarande skulle undandras lagföring vid domstol i den stat där han har sitt hemvist. Som framhålls i rapporten från den expertkommitté som utarbetade konventionstexten (EGT C 59 av den 5.3.1979, s. 1, fransk version; vid översättningen fanns ingen svensk version att tillgå) måste en sådan möjlighet vara utesluten. Det måste därför finnas ett samband mellan käromålen mot var och en av svarandena.

10 För att så långt som möjligt säkerställa likställdhet och enhetlighet i fråga om rättigheter och skyldigheter till följd av konventionen för konventionsstaterna och berörda personer, bör arten av detta samband bestämmas autonomt i förhållande till konventionen.

11 I detta hänseende skall det framhållas att artikel 6.1 i enlighet med vad som uttryckligen angetts i ovannämnda rapport från expertkommittén motiverats av angelägenheten att undvika att det i de enskilda konventionsstaterna meddelas domar som sinsemellan är oförenliga. Denna angelägenhet kommer för övrigt till uttryck i själva konventionens artikel 22, vilken innehåller regler beträffande käromål som har samband med varandra och som väckts vid domstolar i olika konventionsstater.

12 Regeln i artikel 6.1 är således tillämplig när de käromål som väckts mot de olika svarandena har samband med varandra redan vid tillfället för deras väckande, dvs. om det är påkallat att handlägga och avgöra dem gemensamt för att undvika risken att oförenliga domar meddelas som en följd av att käromålen prövas i olika rättegångar. Det tillkommer den nationella domstolen att i varje enskilt fall pröva om detta villkor är uppfyllt.

13 Svaret på den första frågan blir alltså att för att artikel 6.1 i konventionen skall kunna tillämpas måste det finnas ett sådant samband mellan de olika käromål som en och samma sökande väckt mot olika svarande, att en gemensam dom för dessa käromål är påkallad för att undvika risken att oförenliga domar meddelas som en följd av att käromålen prövas i olika rättegångar.

Den andra frågan

14 Genom den andra frågan begär Bundesgerichtshof i huvudsak besked om dels huruvida begreppet "skadestånd utanför avtalsförhållanden" i artikel 5.3 i Brysselkonventionen skall tolkas autonomt eller i enlighet med tillämplig nationell rätt, dels huruvida en behörig domstol – för det fall en talan samtidigt grundas på utomobligatoriskt skadeståndsansvar, åsidosättandet av en avtalsenlig förpliktelse och obehörig vinst – i enlighet med artikel 5.3 kan pröva den del av talan som inte grundas på utomobligatoriskt skadestånd.

15 Då det gäller den första delen av frågan skall det anmärkas att begreppet "skadestånd utanför avtalsförhållanden" används som ett kriterium för att avgränsa räckvidden hos en av de särskilda behörighetsregler som står till kärandens förfogande. Som domstolen uttalat angående begreppet "talan avser avtal" i artikel 5.1 (se domar av den 22 mars 1983 i mål 34/82 Peters, Rec. s. 987 och av den 8 mars 1988 i mål 9/87 SPRL Arcado mot SA Haviland, Rec. s. 1539) är det med hänsyn till konventionens syften och allmänna systematik – för att så långt som möjligt säkerställa likställdhet och enhetlighet i fråga om rättigheter och skyldigheter till följd av konventionen för konventionsstaterna och berörda personer – viktigt att detta begrepp inte tolkas som endast en hänvisning till nationell rätt i den ena eller andra av de berörda staterna.

16 Därför skall begreppet "skadestånd utanför avtalsförhållanden" betraktas som ett autonomt begrepp som vid tillämpningen av konventionen måste tolkas med hänsyn framförallt till konventionens system och syften, för att säkerställa att konventionen får full verkan.

17 För att säkerställa en enhetlig lösning i alla medlemsstaterna bör begreppet "skadestånd utanför avtalsförhållanden" anses omfatta varje talan som syftar till att gentemot en svarande göra gällande ett ansvar som inte är hänförligt till ett avtal enligt artikel 5.1.

18 Svaret på den första delen av frågan blir alltså att begreppet "skadestånd utanför avtalsförhållanden" enligt artikel 5.3 i konventionen skall betraktas som ett autonomt begrepp som omfattar varje talan som syftar till att gentemot svaranden göra gällande ett ansvar som inte är hänförligt till ett avtal enligt artikel 5.1.

19 Då det gäller den andra delen av frågan skall det i enlighet med vad som redan erinrats ovan anmärkas att de "särskilda behörighetsregler" som anges i artiklarna 5 och 6 i konventionen utgör undantag till principen om att det är domstolen i den stat där svaranden har sitt hemvist som är behörig att pröva talan och att detta undantag skall tolkas restriktivt. Alltså skall den domstol som i enlighet med artikel 5.3 är behörig att pröva en talan i den del denna grundas på utomobligatoriskt skadeståndsansvar inte anses behörig att pröva ifrågavarande talan i den del den inte grundas på ett sådant ansvar.

20 Det finns visserligen nackdelar med att olika domstolar avgör olika delar av samma tvist, men dels har käranden alltid möjlighet att föra upp hela sin talan till prövning vid den domstol där svaranden har sitt hemvist, dels kan den domstol vid vilken talan först väckts i enlighet med artikel 22 i konventionen under vissa omständigheter pröva tvisten i sin helhet då det föreligger samband mellan käromål som framställts vid olika domstolar.

21 Med anledning härav blir svaret på den andra delen av frågan att en domstol som i enlighet med artikel 5.3 är behörig att pröva en talan i den del denna grundas på utomobligatoriskt skadeståndsansvar inte är behörig att pröva ifrågavarande talan i den del den inte grundas på ett sådant ansvar.

Rättegångskostnader

22 De kostnader som förorsakats Italien, Förenade kungariket, Förbundsrepubliken Tyskland och Luxemburg samt Europeiska gemenskapernas kommission, som har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

– angående de frågor som genom beslut av den 27 april 1987 förts vidare av Bundesgerichtshof – följande dom:

1) **För att artikel 6.1 i konventionen skall kunna tillämpas måste det finnas ett sådant samband mellan de olika käromål som en och samma sökande väckt mot olika svarande, att en gemensam dom för dessa käromål är påkallad för att undvika att oförenliga domar meddelas som en följd av att käromålen prövas i olika rättegångar.**

2) **Begreppet "skadestånd utanför avtalsförhållanden" enligt artikel 5.3 i konventionen skall betraktas som ett autonomt begrepp som omfattar varje talan som syftar till att gentemot svaranden göra gällande ett ansvar som inte är hänförligt till ett avtal enligt artikel 5.1.**

3) **En domstol som i enlighet med artikel 5.3 är behörig att pröva en talan i den del denna grundas på utomobligatoriskt skadeståndsansvar är inte behörig att pröva ifrågavarande talan i den del den inte grundas på ett sådant ansvar.**

Bosco Everling

Galmot Joliet Schockweiler

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 27 september 1988.

J.-G. Giraud
Justitiesekreterare

G. Bosco
Ordförande på femte avdelningen